

Herbert L. A. Hart

Dve razpravi o pravu in morali

Urednik
dr. Aleš Novak

LEXPERA®

GV
ZALOŽBA



Predgovor

V zgodovini filozofije prava bi lahko na prste ene roke prešteli tiste avtorje, ki so za seboj pustili tako globok pečat kot Herbert L. A. Hart. Ugledno mesto v panteonu velikih bi si več kot zaslužil že zgolj s tem, da je filozofijo prava, za katero se je zdelo, da je v angloameriškem svetu obsojena na počasno hiranje, znova obudil v življenje in ji pridobil ugleden položaj med pravnimi disciplinami. Vendar pa je dosegel mnogo več. Področje teoretičnega in filozofskega preučevanja prava je z uporabo analitične metode korenito preobrazil in začrtal smer razvoja, ki ji številni moderni pravni filozofi še danes ostajajo zvesti. In končno – kar je predmet dveh razprav, zbranih v tej knjigi – nadvse plodno je na novo zarisal ločnico med dvema temeljnima tekmujočima (in dopolnjujočima se) pogledoma v filozofiji prava: pravnim pozitivizmom in naukom o naravnem pravu.

Prevod in objava le dveh razprav se spričo Hartovega heraklejskega dosežka morda zdita dokaj skromen poklon temu velikanu pravne filozofije. A Slovenci smo prevod njegovega temeljnega dela, *Koncepta prava*, na srečo dobili že leta 1994 (ki pa žal ni najboljši). Ti dve razpravi sta pravzaprav le del širšega portreta moderne pravne filozofije, ki ga je zbirka *Pravna obzorja* začela ustvarjati že z izdajo Dworkinovih *Izbranih razprav* (2011) in Fullerjeve *Moralnosti prava* (2015). Hartovi razpravi zaokrožujeta

ta prikaz filozofije prava druge polovice dvajsetega stoletja. Razprava *Pozitivizem ter ločitev prava in morale*¹ je Fullerja namreč spodbudila k pisanju *Moralnosti prava*, v kateri si je prizadeval dokazati napačnost Hartovega razumevanja prava, podobno kot je to skušal napraviti Dworkin v besedilih, ki so zbrana v *Izbranih razpravah*. Druga Hartova razprava, *Nov izziv pravnemu pozitivizmu*,² ki je bila angleško beročemu bralstvu predstavljena leta 2016, pa je odgovor na prvo salvo Dworkinove kritike Hartove pravne filozofije. Delo, ki je pred nami, tako zapolnjuje vrzeli med prej izdanima deloma in osvetljuje ozadje dveh dialogov, ki sta oblikovala sodobno pravno filozofijo: dialoga med Hartom in Fullerjem ter dialoga med Hartom in Dworkinom.

O Hartovem pomenu za pravno filozofijo nam največ pove dejstvo, da v razpravi, ki se vrti okoli (ne)prepričljivosti pravnega pozitivizma, ostaja Hart edina stalnica. Kritiki prihajajo in odhajajo, Hart pa ostaja kot vir navdiha. In, kar je morda še pomembnejše, kot vir ustvarjalnega nelagodja za vse, ki se z njim kdaj ne strinjajo.

Knjižica je nastala na podbudo urednika zbirke, akad. prof. dr. Marijana Pavčnika, ki že vse od njenega začetka skrbi za visoko kakovostno raven besedil in tako že skoraj četrto stoletja slovenski pravni javnosti omogoča dostop

¹ Hart, Herbert L. A.: *Positivism and the Separation of Law and Morals*, *Harvard Law Review* 71 (1958) 4, str. 593–629.

² Hart, Herbert L. A.: *The New Challenge to Legal Positivism*, *Oxford Journal of Legal Studies* 36 (2016) 3, str. 459–475.

do vrhuncev tuje pravne znanosti v slovenskih prevodih. Ti so pogosto ključni za razumevanje in uspeh besedila. Da je lahko prevod še posebej zahteven prav tam, kjer je izvirnik čudovito preprost, me je naučil prav Hart. Vera Lamut, ki je poskrbela za izvrstna prevoda obeh razprav, pa je znova dokazala, da lahko pero izjemne prevajalke v prevodu združi zvestobo in lepoto.

Zahvala za razumevajočo potrpežljivost, ki se mi vse bolj zdi ena ključnih lastnosti urednikov, gre direktorici založbe in dogodkov Alenki Zalar in urednici Mateji Pogačar.

Aleš Novak

Ljubljana, julij 2018

Urednikova opomba k prevodu

Prevod Hartove razprave *Pozitivizem ter ločitev prava in morale* je napravljen po nekoliko predelani različici izvirnega besedila,³ objavljeni v zbirki Hartovih razprav, ki je v knjižni obliki izšla pod naslovom *ESSAYS IN JURISPRUDENCE AND PHILOSOPHY* (Oxford University Press, Oxford 1983, str. 49–88). Razlike med besediloma so – razen enega mesta⁴ – zanemarljive. Prevod razprave *Nov izziv pravnemu pozitivizmu* je napravljen po angleškem prevodu (španskega izvirnika), ki je bil objavljen v strokovni reviji *Oxford Journal of Legal Studies* 36 (2016) 3, str. 459–475.

Edini uredniški poseg v izhodiščna besedila se nanaša na uskladitev navajanja v obeh člankih in prilagoditev načinu, ki je bližji slovenskemu bralcu (izpis okrajšav ameriških revij, opustitev navajanja prve strani članka in ohranitev le navedbe relevantnih strani v njem).

³ Hart, Herbert L. A.: *Positivism and the Separation of Law and Morals*, *Harvard Law Review* 71 (1958) 4, str. 593–629.

⁴ Gre za razširitev besedila pod sprotno opombo 43.

Vsebina

UVODNA RAZPRAVA

Aleš Novak

Iskanje resnice za masko prava	13
1. Resnica in zastrti obraz prava	13
2. »Maska skrivnostnosti«	15
3. Preobrazba pravnega pozitivizma	16
4. Kaj pomeni nujna povezava prava in morale in česa ne pomeni	18
5. Variacije na temo ločenosti prava in morale ...	23
6. Begotnost resnične podobe prava	32
7. Moralnost pravnega pozitivizma	38
8. <i>Veritas salvatrix</i>	41
Literatura	43

DVE RAZPRAVI O PRAVU IN MORALI

Herbert L. A. Hart

Pozitivizem ter ločitev prava in morale	53
Nov izziv pravnemu pozitivizmu	113
Imensko kazalo	145
Stvarno kazalo	147